

System polityczny Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, tłum. Andrzej Pułto, 2002 r., dostępny w internecie: libr.sejm.gov.pl [dostęp 11.02.2021 r.].
- Źródło: *Ustroje państw współczesnych*, red. Wiesław Skrzydło, Lublin 2002, s. 176–177.

- Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 11.02.2021 r.].

System polityczny Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej

Źródło: domena publiczna.

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

Stany Zjednoczone są czwartym pod względem powierzchni (po Rosji, Kanadzie i Chinach), a trzecim pod względem ludności (po Chinach i Indiach) państwem na świecie. To kraj, który swoje powstanie i rozwój zawdzięcza w dużej mierze imigrantom z Europy. Jest również jedną z najstarszych istniejących nieprzerwanie demokracji na świecie.

Charakterystyczna dla amerykańskiego ustroju jest jego stabilność, powiązana z trwałością konstytucji. Co sprawiło, że system polityczny USA nie zmienił się przez tyle czasu?

Twoje cele

- Wskażesz zasady polityczno-ustrojowe zawarte w konstytucji USA.
- Scharakteryzujesz mechanizm *checks and balance*.

- Przeanalizujesz strukturę Kongresu.
- Ocenisz system partyjny USA.

Dla zainteresowanych

**System polityczny USA
- wprowadzenie**

System partyjny w USA

Rola prezydenta w USA

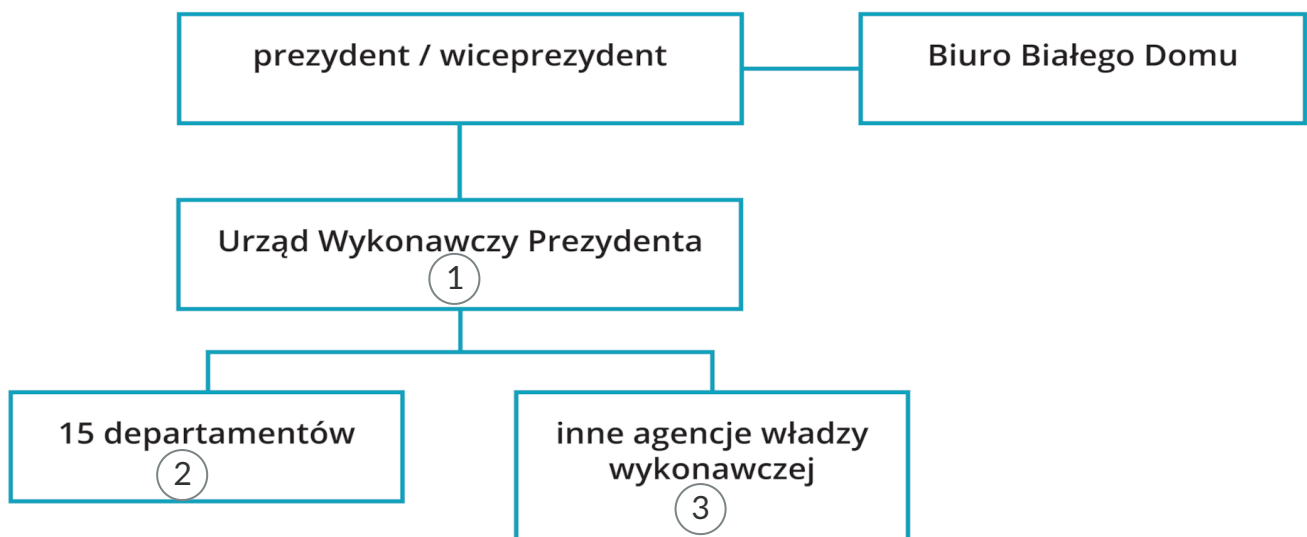
Prezydent w USA

Przeczytaj

Organy państwowe

Prezydent

W literaturze politologicznej formę rządów w USA określa się jako **system prezydencki**. Prezydent Stanów Zjednoczonych pełni bowiem funkcję głowy państwa, szefa administracji i lidera partii rządzącej, a więc sprawuje władzę wykonawczą.

1

W jego skład wchodzi m.in. Biuro Zarządzania i Budżetu, Rada Bezpieczeństwa Narodowego, Rada Doradców Ekonomicznych, Narodowa Rada Przestrzeni Kosmicznej.

2

Są to departamenty: Stanu, Obrony, Skarbu, Sprawiedliwości, Pracy, Handlu, Rolnictwa, Energii, Transportu, Budownictwa i Rozwoju Miast, Spraw Krajowych, Edukacji, Zdrowia i Opieki Społecznej, Spraw Weteranów.

3

Na przykład: Centralna Agencja Wywiadowcza, Narodowy Urząd Aeronautyki i Przestrzeni Kosmicznej, Służba Pocztowa Stanów Zjednoczonych.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Prezydent wyłaniany jest w wyborach powszechnych (obowiązuje tu większościowy system wyborczy), co niewątpliwie umacnia jego pozycję wśród innych naczelnych organów państwowych. Prawo kandydowania do objęcia urzędu prezydenta mają obywatele amerykańscy, którzy skończyli 35 lat, zamieszkują na terenie USA co najmniej 14 lat, nie są obywatelami naturalizowanymi i dysponują pełnią praw publicznych. Zgłoszeń kandydatów mogą dokonywać grupy wyborców, partie polityczne bądź sam zainteresowany kandydowaniem. Prezydencka kampania wyborcza składa się z trzech etapów:

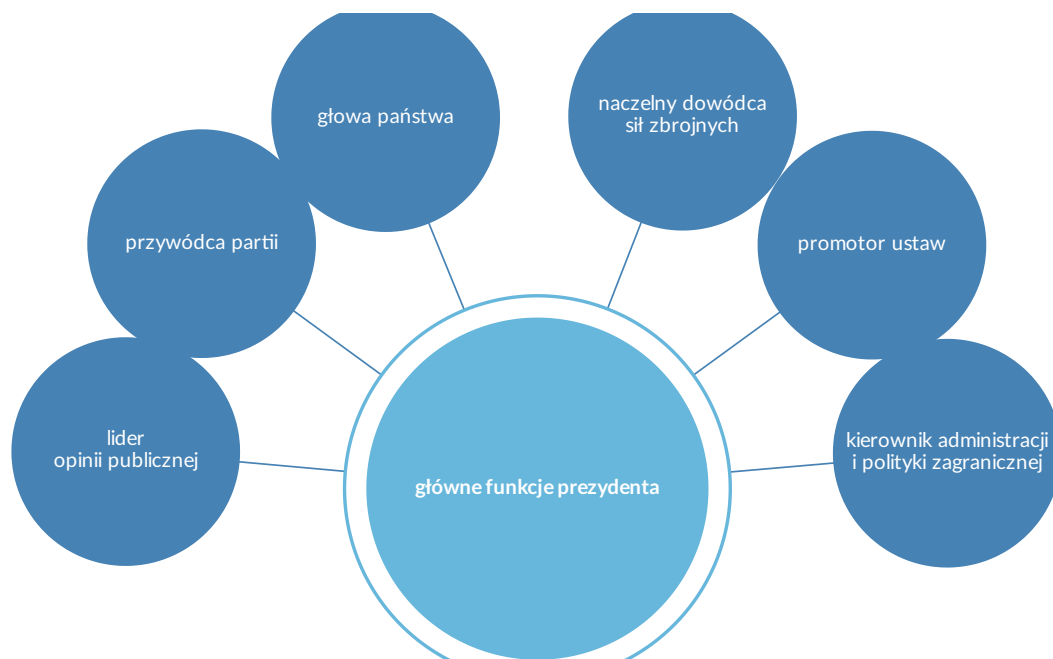
- nominacji kandydatów przez partie polityczne;
- wyborów powszechnych;
- wyboru prezydenta przez kolegium elektorów.

Wyborcy nie wybierają jednak bezpośrednio prezydenta, lecz za pośrednictwem Kolegium Elektorów. Każdy stan ma tyle miejsc elektorskich, ilu łącznie ma przedstawicieli w Senacie i Izbie Reprezentantów. Podziału mandatów wyborczych między kandydatów dokonuje się według zasady „zwycięzca bierze wszystko”. Na początku grudnia elektorzy zbierają się w stolicach swoich stanów i oddają głosy na kandydata, który zwyciężył w ich stanie. Głosy te przesyła się do Kongresu. Na początku stycznia są one przeliczane i następuje formalne ogłoszenie wyboru prezydenta. Jednak faktyczny wynik wyborów podaje się do publicznej wiadomości już w listopadzie, po przeliczeniu głosów oddanych w głosowaniu powszechnym.

Zakres uprawnień prezydenta ma trojake źródło:

- formalne, w postaci przepisów konstytucyjnych;
- ustawodawstwo Kongresu i orzecznictwo Sądu Najwyższego;
- bogata praktyka ustrojodawcza.

Funkcje prezydenta

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Z chwilą powołania na urząd, prezydent staje się **liderem swojej partii**. Jej członkowie oczekują od niego pomocy w zbieraniu funduszy wyborczych, mianowania na stanowiska, upowszechniania programu partii oraz jego forsowania w pracach legislacyjnych. Prezydent natomiast oczekuje od swojej partii poparcia jego propozycji legislacyjnych (mimo formalnego braku inicjatywy ustawodawczej jest jednak promotorem ustaw) i ważniejszych decyzji (dotyczących szczególnie polityki zagranicznej). Bez dobrych kontaktów z własną partią utrudnione byłoby sprawne funkcjonowanie prezydentury.

Drugim niepisany źródłem władzy prezydenta jest jego **wpływ na opinię publiczną**. Udana kampania prezydencka, szczególnie w mediach, czyli działanie prezydenta „ponad głowami” członków Kongresu, potrafi zmusić ich (pod

naciskiem opinii publicznej) do zmiany stanowiska.

Prezydent pełni, zgodnie z Konstytucją Stanów Zjednoczonych, funkcję wyłącznego **szeфа administracji federalnej**. Z podporządkowaniem administracji prezydentowi i przejęciem odpowiedzialności za jej działalność wiąże się prawo prezydenta do mianowania i odwoływania pracowników (funkcjonariuszy) federalnych, nie wyłączając sędziów sądów federalnych. Do najważniejszych nominacji prezydenckich należy obsadzanie stanowisk sekretarzy – szefów resortów (departamentów).

Joe Biden – prezydent USA, i Kamala Harris, pierwsza kobieta na stanowisku wiceprezydenta, pełniący swoje obowiązki od stycznia 2021 r.

Źródło: The White House, domena publiczna.

Prezydent USA ma także pewne **uprawnienia w sferze ustawodawczej**. Zaliczyć do nich należy:

możliwość przedkładania Kongresowi propozycji ustaw

Program ustawodawczy zawarty jest w orędziu prezydenta, jednak do Kongresu w postaci inicjatywy aktów prawnych wnoszony jest przez członków Kongresu należących do partii prezydenta, ponieważ separacja władz powoduje, że prezydent – wypełniając swoją funkcję legislacyjną – musi korzystać z rozbudowanego aparatu służącego „układaniu się” z Kongresem. W rezultacie obecnie prezydenci uzyskują poparcie dla 50% swych propozycji legislacyjnych i to niezależnie od tego, czy dysponują większością partyjną w Kongresie.

obowiązek podpisywania ustaw uchwalonych przez Kongres i instytucję weta

Prezydent dysponuje dwoma podstawowymi rodzajami weta – regularnym i „kieszonkowym”. W pierwszym przypadku, nie zgadzając się na regulację ustawy, odmawia jej podpisania i tym samym unicestwia akt Kongresu (rzadkością jest przegłosowanie weta prezydenckiego większością 2/3 głosów Kongresu). O wecie

kieszonkowym mówimy, gdy w czasie przysługującym głowie państwa na podpisanie ustawy (10 dni) nastąpi przerwa w pracy Kongresu, a projekt nie znajduje aprobaty prezydenta. Prezydent nie ma gdzie zwrócić aktu prawnego, gdyż parlament nie działa. Po wznowieniu obrad legislatury prezydent przesyła jedynie tzw. memorandum, uzasadniające jego decyzję. Jest to dogodny dla prezydenta środek protestu przeciwko ustawom, których nie aprobuje. Jeśli Kongres chce ponownie uchwalić ten akt, cała procedura ustawodawcza musi zacząć się od nowa.

możliwość zastosowania nieformalnego weta

Czyli możliwość „zamrożenia” kredytów na realizację nieaprobowanej przez niego ustawy bądź niewydanie aktu prawnego koniecznego do wykonania takiej ustawy.

prawo do wydawania rozporządzeń wykonawczych

Mogą one dotyczyć uszczegółowienia przepisów ustawy, ustalenia sposobów jej wykonania itp. Przez wydawanie rozporządzeń wykonawczych prezydent, zamiast zwracać się do parlamentu o regulację ustawową tej czy innej kwestii, może rozwiązać wiele problemów polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa bez udziału Kongresu.

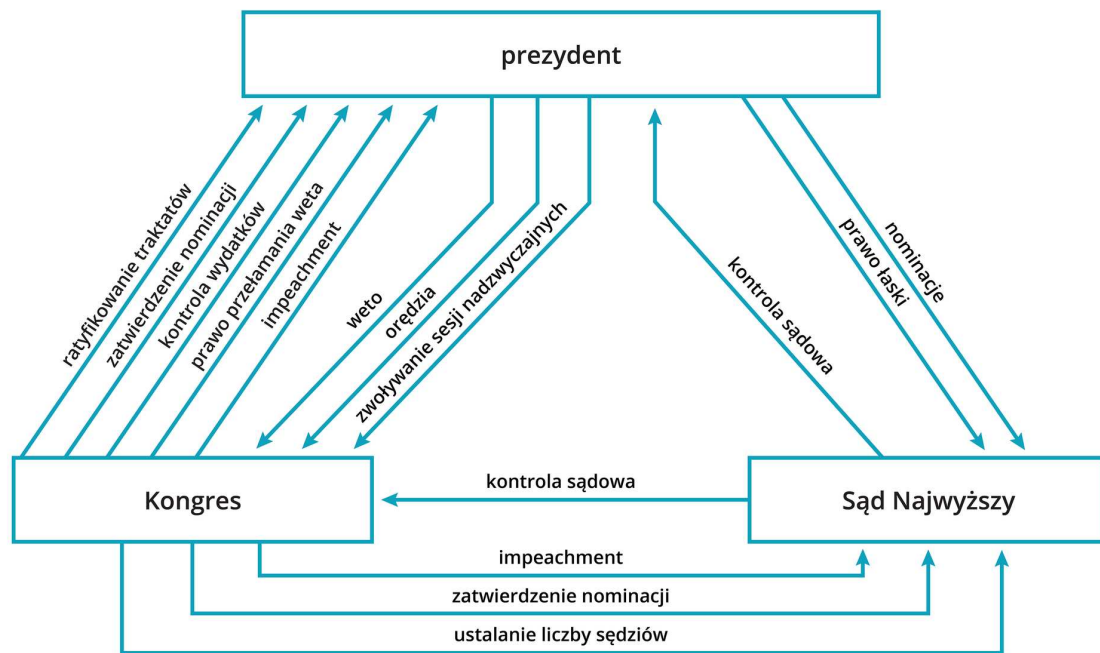
Prezydent Stanów Zjednoczonych **kieruje również polityką zagraniczną i stoi na czele sił zbrojnych** w czasie wojny i pokoju.

Zawarcie umowy międzynarodowej przez prezydenta wymaga zgody co najmniej 2/3 senatorów obecnych podczas posiedzenia. Rokowania w sprawie traktatów prowadzi administracja federalna. Traktat po podpisaniu przez strony przekazuje się do Senatu w celu ratyfikacji, po czym zostaje podpisany przez prezydenta i dopiero wówczas wchodzi w życie. W amerykańskim systemie rządów wyłączna władza w stosunkach międzynarodowych należy do szefa władzy wykonawczej, a Kongres powinien się w tej kwestii podporządkować decyzjom prezydenta.

Ściśle związana z rolą kierownika polityki zagranicznej jest funkcja głównodowodzącego sił zbrojnych. Konstytucja jest pod tym względem lakoniczna. Na podstawie jej ogólnikowych zapisów prezydent dysponuje wyłącznym prawem mianowania funkcjonariuszy wojskowych, planowaniem strategii wojskowej wraz

z Sekretarzem Obrony i Radą Bezpieczeństwa Narodowego. W czasie wojny jest upoważniony do podejmowania bieżących decyzji.

Władza prezydenta jest więc w praktyce ogromna, choć bez wątpienia równoważona przez kompetencje Kongresu.

System hamulców i równowagi (z ang. *checks and balance*)

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Parlament

Parlament (Kongres) USA składa się z izby niższej – **Izby Reprezentantów** i izby wyższej – **Senatu**. Każda z nich ma własny regulamin, odrębne konwenanse konstytucyjne, na podstawie których działa, różny okres kadencji, częściowo odmienne uprawnienia konstytucyjne. Oprócz różnic istnieje także między nimi szereg podobieństw. Obie izby mają podobne uprawnienia w procesie ustawodawczym i kontroli administracji, a także taki sam zdecentralizowany system komisyjnej i partyjnej struktury. Funkcje i uprawnienia obu izb są od siebie uzależnione, szczególnie w zakresie legislacji muszą ze sobą współpracować i koordynować swe działania. Olbrzymia rola przypada komisjom (stałym, specjalnym, wspólnym i uzgadniającym), do których należy przygotowywanie projektów ustaw do rozpatrzenia na forum izb.

Kapitol, siedziba Kongresu USA

Źródło: domena publiczna.

W obu izbach parlamentu działają frakcje Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej. Ich członkowie wybierają (oprócz przywódcy) *whipa*. Do jego podstawowych zadań należy utrzymywanie zwartości frakcji. Aby to osiągnąć, przekazuje on kongresmenom decyzje kierownictwa frakcji, sonduje ich opinie i przekonuje. *Whip* ma zapewnić zgodność zachowań członków frakcji ze stanowiskiem kierownictwa podczas głosowań. Nie ma bowiem formalnej dyscypliny partyjnej obligującej do zajmowania jednolitej pozycji przyjętej przez frakcję w danej sprawie.

Wśród wielu wymienianych kompetencji Kongresu na szczególną uwagę zasługują uprawnienia: ustawodawcze i kontrolne, związane z szeroko pojętym aparatem administracji. **Prawo inicjatywy ustawodawczej** przysługuje wyłącznie członkom Kongresu bądź jego komisji, choć powszechnie wiadomo, że około 80% projektów wpływających do niego jest wynikiem inicjatywy administracji prezydenckiej. Jednak zgłaszanie projektów ustaw podatkowych i budżetowych może mieć miejsce tylko w Izbie Reprezentantów. Formalnego wniesienia projektu ustawy pod obrady jednej z izb musi dokonać członek danej izby. Projekt staje się obowiązującą ustawą w przypadku:

- przyjęcia go przez obie izby Kongresu, podpisania przez spikera, przewodniczącego Senatu oraz prezydenta;
- obalenia weta prezydenta, co następuje większością 2/3 głosów każdej z izb Kongresu.

Do najważniejszych **kompetencji kontrolnych** Kongresu należy uchwalanie (i możliwość wprowadzenia do niej zmian) przedkładanej przez prezydenta ustawy budżetowej, ustalanie podatków, wyrażanie zgody na rozmiar ewentualnego deficytu budżetowego. Funkcja ta pozwala Kongresowi skutecznie hamować i równoważyć działalność aparatu wykonawczego prezydenta.

Do uprawnień o charakterze kontrolnym zaliczyć trzeba też instytucję tzw. *impeachmentu*, czyli prawa Kongresu do postawienia w stan oskarżenia i skazania członków administracji federalnej, w tym prezydenta. Oskarżenie formułuje Izba Reprezentantów, sędzi natomiast Senat. Jeżeli oskarżonym jest prezydent, wówczas przewodniczy Senatowi prezes Sądu Najwyższego.

Kongres ma także **prawo proponowania poprawek do konstytucji**. Poprawka wchodzi w życie po aprobacie 2/3 głosów w Kongresie i zatwierdzeniu jej przez 3/4 stanów.

Kongres uczestniczy ponadto w **procesie wybierania prezydenta i wiceprezydenta**.

Głosy elektorskie oddawane w stolicach poszczególnych stanów przywożone są do Waszyngtonu i tu liczone w obecności kongresmenów. W przypadku gdyby żaden z kandydatów na prezydenta nie uzyskał wymaganej większości głosów w kolegium elektorskim, prezydenta wybiera Izba Reprezentantów, a wiceprezydenta Senat.

Donald Trump był czwartym prezydentem Stanów Zjednoczonych, wobec którego wszczęto śledztwo w sprawie *impeachmentu* i trzecim, który został oficjalnie postawiony w stan oskarżenia. A także jedynym, wobec którego procedura ta została wszczęta dwukrotnie.

Źródło: The White House, domena publiczna.

Izba Reprezentantów

Składa się z 435 członków, a jej kadencja wynosi 2 lata. W wyborach do Izby Reprezentantów bierne prawo wyborcze przysługuje osobom, które ukończyły 25 lat, są obywatelami amerykańskimi co najmniej od 7 lat oraz zamieszkują w stanie, z którego kandydują. Wybory dokonywane są w okręgach wyborczych, na które podzielony jest dany stan. Podział liczby mandatów między poszczególne stany uzależniony jest od liczby mieszkańców danego stanu. Co 10 lat przeprowadza się więc spis ludności w Stanach Zjednoczonych i dokonuje nowego rozdziału mandatów. W Izbie Reprezentantów formalne przywództwo należy do spikera, który jest jednocześnie jej przewodniczącym i większości partyjnej. Spiker podejmuje decyzje w sprawach porządku obrad, przekazuje projekty ustaw właściwym komisjom, powołuje członków specjalnych. Bardzo ważną pozycję w izbie (oraz w Senacie) zajmują liderzy większości i mniejszości. Występują oni w imieniu swej partii na forum parlamentarnym, dbają o zapewnienie jej jedności w głosowaniach w komisjach i na posiedzeniach izb, poszukują sojuszników w partii przeciwnej itd.

Senat

Składa się ze 100 senatorów, a jego kadencja wynosi 6 lat, ale co dwa lata odnawiana jest 1/3 składu Senatu. W wyborach do Senatu (w których każdy stan dysponuje dwoma miejscami) kandydować mogą osoby, które ukończyły 30 lat, są obywatelami amerykańskimi co najmniej od 9 lat i zamieszkują w stanie, który mają zamiar reprezentować. Kampanię wyborczą do Senatu kandydaci prowadzą na terenie całego stanu. Każdy stan wybiera dwóch przedstawicieli do Senatu. Według konstytucji Senatowi przewodniczy wiceprezydent, a w razie jego nieobecności – prezydent *pro tempore*, którym jest senator partii większości z najdłuższym stażem parlamentarnym.

Władza sądowa

Jedynie Sąd Najwyższy powoływany jest bezpośrednio na mocy konstytucji. Do tworzenia niższych sądów upoważniony został Kongres, który czyni to drogą ustawodawczą.

Sąd Najwyższy składa się z prezesa i ośmiu sędziów, którzy mogą piastować swoje stanowiska dożywotnio. O jego pozycji w systemie politycznym USA decydują trzy podstawowe funkcje:

funkcja kreacyjna

Funkcja kreacyjna wiąże się z prawem precedensowym, jakie występuje w USA. Precedensy stwarzają sądowi duże możliwości interpretacyjne, czyli sąd tutaj nie tylko stosuje prawo, ale również tworzy nowe normy prawne.

funkcja interpretacyjna

Funkcja interpretacyjna polega na stosowaniu obowiązującej wykładni ustaw i innych aktów stanowionych przez legislaturę i egzekutywę. Oznacza to, że w warunkach obowiązywania w Stanach Zjednoczonych prawa precedensowego, sądowa wykładnia odgrywa ogromną rolę. Sędziowie, dokonując interpretacji ustaw, jednocześnie w poważnym stopniu określają ich treść.

funkcja ustrojodawcza

Funkcja ustrojodawcza wynika z konieczności dostosowania zasad obowiązującej konstytucji Stanów Zjednoczonych do współczesnych warunków. Umożliwia ona nadawanie

Sąd Najwyższy w składzie urzędującym od 2018 r. do 2020 r.

Źródło: domena publiczna.

poszczególnym artykułom konstytucji nowych treści, a tym samym tworzenie obowiązujących norm konstytucyjnych. Funkcja ta łączy się także z prawem do kontroli zgodności z konstytucją ustaw i innych aktów prawnych oraz działań urzędowych. Prawo kontroli konstytucyjności przysługuje każdemu sądowi, ale każdorazowo ostateczne rozstrzygnięcia podlegają prerogatywom Sądu Najwyższego.

Rola Sądu Najwyższego w funkcji ustrojodawczej jest szczególna, gdyż działając jako ostatnia instancja, podejmuje w kwestii konstytucyjności ostateczne rozstrzygnięcia. Często nawet używa się stwierdzenia, że Sąd Najwyższy jest niejako „trzecią” izbą Kongresu czy tzw. trzecią władzą, mogącą skutecznie równoważyć władzę ustawodawczą i wykonawczą.

Słownik

konstytucja

akt prawny zwany też ustawą zasadniczą, zazwyczaj najważniejszy w systemie prawnym danego państwa, określający zasady, według których państwo ma funkcjonować, jego organizację oraz kompetencje najważniejszych organów państwowych; zwykle konstytucja jest uchwalana przez organ powołany do sprawowania władzy ustawodawczej lub specjalnie do jej przygotowania, ale wolę jej przyjęcia muszą wyrazić także obywatele danego kraju bezpośrednio (np. w Polsce w referendum) lub pośrednio (w przypadku USA ratyfikowana była przez specjalne konwencje w każdym z 13 stanów)

państwo federalne

zwane inaczej państwem związkowym; składa się z jednostek terytorialnych obdarzonych autonomią, ale posiadających wspólny rząd

republika prezydencka

państwo, w którym istnieje restrykcyjny podział władzy na ustawodawczą, wykonawczą i sądową przy jednoczesnym sprawowaniu przez prezydenta funkcji szefa rządu

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznając się z audiobookiem, zwróć uwagę na organizację systemu partyjnego w Stanach Zjednoczonych.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P6SrlwqmD>

System partyjny, partie, grupy nacisku i interesów

System partyjny Stanów Zjednoczonych to typowy system dwupartyjny. Rzeczywista walka o władzę toczy się między dwiema największymi partiami – Partią Demokratyczną, której symbol to osioł, i Partią Republikańską ze słoniem jako emblematem. System dwupartyjny USA określany jest mianem luźnego ze względu na brak scentralizowanego kierownictwa ogólnokrajowego oraz scentralizowanej struktury organizacyjnej tych partii.

Oba amerykańskie ugrupowania należy zaliczyć do partii typu wyborczego. Mają one za zadanie organizowanie wyborów, selekcjonowanie kandydatów na stanowiska wybieralne w wyborach powszechnych, formułowanie programów i zdobywanie wyborców.

Kolejną ważną cechą Partii Demokratycznej i Partii Republikańskiej jest kwestia członkostwa. Nie ma tutaj bowiem tradycyjnych przyjęć jak w partiach europejskich. Za członków partii uważa się tych, którzy w każdych wyborach głosują na wszystkich kandydatów wystawionych przez daną partię. Jest też drugi rodzaj członków. Są nimi ci, którzy utożsamiają się z poglądami danej partii w podstawowych kwestiach, ale nie zawsze akceptują kandydatów.

Programy demokratów i republikanów mają charakter instrumentalny, czyli są podporządkowane celom danej kampanii wyborczej. Dla osiągnięcia sukcesu wyborczego muszą one sformułować taki program (szeroki i kompromisowy), aby zainteresować nim zarówno ubogiego farmera, jak i intelektualistę albo przemysłowca. Partie trzecie – z uwagi na swój głównie ideologiczny, a nie wyborczy charakter – mają niewielką bazę członkowską i ograniczony wpływ na życie polityczne. Jako przykłady można wymienić Partię Socjaldemokratów USA,

Socjalistyczną Partię Pracy, Partię Libertariańską oraz Komunistyczną Partię Stanów Zjednoczonych.

Ponadto na scenie politycznej Stanów Zjednoczonych można spotkać liczne grupy nacisku i interesów. Przykładowo, do grup o charakterze ekonomicznym należy zaliczyć wielkie korporacje (na przykład General Motors), federacje pracodawców (na przykład National Association of Manufacturers – Narodowy Związek Producentów), związki zawodowe (na przykład American Federation of Labour – Amerykańska Federacja Pracy, Congress of Industrial Organizations – Kongres Związków Przemysłowych) i organizacje farmerskie (na przykład American Farm Bureau Federation – Biuro Federalne Farm Amerykańskich). Przykładem nieekonomicznych grup nacisku są organizacje ekologiczne, kulturalne, filantropijne i religijne.

Oddziaływanie grup nacisku na partie polityczne ułatwia luźna struktura organizacyjna amerykańskich partii, brak jednolitego ich działania oraz ogólnopartyjnych programów i kierownictwa. Nacisk grup interesu nasila się w trakcie kampanii wyborczych. Terenem stałego działania grup nacisku jest Kongres i legislatura stanowe. W legislaturze działalność ich wiąże się z tak zwanym lobby, przez które zabiegają różnymi sposobami o uzyskanie korzystnych decyzji. Grupy interesu zmierzają głównie do uzyskania wpływu na obsadę stanowisk w rządzie, realizację decyzji rządowych oraz występują jako ciała doradcze działające przy prezydencie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Podaj dwa przykłady analogicznych jak w USA grup interesu w jednym z państw europejskich.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko: amerykański system dwupartyjny czy polski wielopartyjny – w którym partie polityczne łatwiej uzyskują poparcie wyborców? Swoje zdanie uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Stanowisko: amerykański system dwupartyjny ▼

Uzasadnienie:

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Konstytucję Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej uchwalono...

- ☐ w 1785 r. w Filadelfii.
- ☐ w 1785 r. w Waszyngtonie.
- ☐ w 1787 r. w Filadelfii.
- ☐ w 1787 r. w Waszyngtonie.

Ćwiczenie 2

Zaznacz Izby Kongresu Stanów Zjednoczonych.

- ☐ Izba Lordów
- ☐ Sejm
- ☐ Izba Reprezentantów
- ☐ Senat

Ćwiczenie 3

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Prezydent pełni, zgodnie z Konstytucją Stanów Zjednoczonych, funkcję wyłącznego szefa administracji federalnej.	☐	☐
Parlament (Kongres) USA składa się z izby niższej – Senatu i izby wyższej – Izby Reprezentantów.	☐	☐
Sąd Najwyższy USA składa się z prezesa i ośmiu sędziów, którzy wybierani są na 5-letnią kadencję.	☐	☐
Dwa pierwsze artykuły Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej dotyczą władzy ustawodawczej, tzn. Kongresu, oraz władzy wykonawczej – prezydenta.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Dopasuj opisy do odpowiednich funkcji Sądu Najwyższego USA.

funkcja kreacyjna

wiąże się z prawem precedensowym, sąd może nie tylko stosować prawo, ale też tworzyć nowe normy prawne

funkcja interpretacyjna

polega na stosowaniu obowiązującej wykładni ustaw i innych aktów stanowionych przez legislaturę i egzekutywę

funkcja ustrojodawcza

polega na dostosowaniu zasad obowiązującej Konstytucji Stanów Zjednoczonych do współczesnych warunków

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdania.

Inicjatywę ustawodawczą w Stanach Zjednoczonych posiadają członkowie i . Projekty ustaw mogą być przekładane wyłącznie w , podczas gdy pozostałe zarówno w jednej, jak i drugiej izbie. Projekt staje się ustawą w momencie, kiedy przyjmą go obie izby Kongresu oraz podpiszą lub zostanie odrzucone weto prezydenta większością głosów w każdej z izb Kongresu.

administracja prezydencka

whip, przewodniczący Senatu i speaker

speaker, przewodniczący Senatu i prezydent

Kongresu

$\frac{2}{3}$

speaker, whip i prezydent

Kongresie

$\frac{3}{4}$

komisje Kongresu

podatkowych i budżetowych

Senacie

rządu

Izbie Reprezentantów

budżetowych i karnych

$\frac{3}{5}$

prezydent

podatkowych i administracyjnych

sędziowie sądu najwyższego

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się ze zdjęciem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Źródło: Gage Skidmore, licencja: CC BY-SA 2.0.

Podaj imię i nazwisko osoby przedstawionej na zdjęciu.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*

Artykuł I

§2. W skład Izby Reprezentantów wchodzi członkowie wybierani co dwa lata przez ludność poszczególnych stanów; w każdym stanie wyborcy powinni odpowiadać wymogom, określonym dla wyborców tej izby ciała ustawodawczego stanu, która składa się z większej liczby członków.

Nie można zostać członkiem Izby Reprezentantów, nie mając ukończonych lat dwudziestu pięciu, nie posiadając obywatelstwa Stanów Zjednoczonych od lat siedmiu i nie będąc w czasie wyborów mieszkańcem tego stanu, w którym się kandyduje.

Mandaty i bezpośrednie podatki przypadające na poszczególne stany, które przystąpiły do Unii, ustala się odpowiednio do liczby mieszkańców; oblicza się ją dodając do ogólnej liczby osób wolnych, łącznie z osobami zobowiązanymi do służby przez czas określony w latach, ale z wyłączeniem nieopodatkowanych Indian, trzy piąte ogółu pozostałych osób. Najbliższe obliczenie nastąpi w ciągu trzech lat od pierwszego zebrania się Kongresu Stanów Zjednoczonych, a następne spisy ludności dokonywać się będą co dziesięć lat w sposób określony ustawą. Na każde trzydzieści tysięcy nie może przypadać więcej niż jeden przedstawiciel, ale każdy stan musi mieć przynajmniej jednego przedstawiciela; aż do przeprowadzenia takiego obliczenia stan New Hampshire uprawniony jest do wyboru trzech przedstawicieli, Massachusetts ośmiu, Rhode Island i Providence Plantations jednego, Connecticut pięciu, Nowy Jork sześciu, New

Jersey czterech, Pensylwania ośmiu, Delaware jednego, Maryland sześciu, Wirginia dziesięciu, Północna Karolina pięciu, Południowa Karolina pięciu i Georgia trzech.

W razie wygaśnięcia mandatu z jakiegoś stanu władza wykonawcza tego stanu zarządza wybory w celu obsadzenia opróżnionego mandatu.

Izba Reprezentantów wybiera ze swego grona przewodniczącego i inne organy oraz ma wyłączne prawo stawiania przed Senatem wyższych funkcjonariuszy w stan oskarżenia

Źródło: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, tłum. Andrzej Pułło, 2002 r., dostępny w internecie: libr.sejm.gov.pl [dostęp 11.02.2021 r.].

Wyjaśnij, dlaczego w pierwszym składzie Izby Reprezentantów było jedynie 66 reprezentantów, a obecnie (2021 r.) jest ich 435.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

” *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki* Artykuł V

Kongres proponuje poprawki do niniejszej konstytucji, ilekroć dwie trzecie obu izb uzna to za potrzebne, a na wniosek ciał ustawodawczych dwu trzecich stanów zwołuje Konwencję dla zaproponowania poprawek. W każdym z tych wypadków poprawki uzyskują, zarówno w całej swej treści, jak i intencji, moc równą innym częściom niniejszej konstytucji, ale dopiero po ratyfikowaniu ich bądź przez ciała ustawodawcze trzech czwartych stanów, bądź przez konwencję w trzech czwartych stanów, zależnie od tego, który z tych trybów ratyfikacji proponuje Kongres. Jednak przed rokiem tysiąc osiemset ósmym żadna poprawka nie może w jakiejkolwiek mierze dotyczyć ustępów 1 i 4 § 9 artykułu I, a żaden stan nie może być bez swojej zgody pozbawiony równego prawa głosu w Senacie.

Źródło: *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, tłum. Andrzej Pułto, 2002 r., dostępny w internecie: libr.sejm.gov.pl [dostęp 11.02.2021 r.].

Źródło II

” *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*

Art. 235

1. Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć co najmniej 1/5 ustawowej liczby posłów, Senat lub Prezydent Rzeczypospolitej.
2. Zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy uchwalonej

w jednakowym brzmieniu przez Sejm i następnie w terminie nie dłuższym niż 60 dni przez Senat.

3. Pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie Konstytucji może odbyć się nie wcześniej niż trzydziestego dnia od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy.

4. Ustawę o zmianie Konstytucji uchwała Sejm większością co najmniej 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz Senat bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

5. Uchwalenie przez Sejm ustawy zmieniającej przepisy rozdziałów I, II lub XII Konstytucji może odbyć się nie wcześniej niż sześćdziesiątego dnia po pierwszym czytaniu projektu tej ustawy.

6. Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, podmioty określone w ust. 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat, przeprowadzenia referendum zatwierdzającego. Z wnioskiem w tej sprawie podmioty te zwracają się do Marszałka Sejmu, który zarządza niezwłocznie przeprowadzenie referendum w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku. Zmiana Konstytucji zostaje przyjęta, jeżeli za tą zmianą opowiedziała się większość głosujących.

7. Po zakończeniu postępowania określonego w ust. 4 i 6 Marszałek Sejmu przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej uchwaloną ustawę do podpisu. Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawę w ciągu 21 dni od dnia przedstawienia i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Źródło: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, dostępny w internecie: sejm.gov.pl [dostęp 11.02.2021 r.].

Wyjaśnij, jakie są podobieństwa w procedurze zmiany ustawy zasadniczej w Stanach Zjednoczonych i Polsce.

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: System polityczny Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

5) charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – klasyczny prezydencki (na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki) i semiprezydencki / parlamentarno-prezydencki (na przykładzie Republiki Francuskiej); wykazuje, że elementy drugiego z tych systemów obowiązują w Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wskazuje zasady polityczno-ustrojowe zawarte w konstytucji USA;
- omawia strukturę władz Stanów Zjednoczonych;
- charakteryzuje mechanizm *checks and balance*;
- ocenia system partyjny USA.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca;
- mapa myśli;
- dyskusja.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- kartki A3, pisaki.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Podanie tematu i celów zajęć.
2. Uczniowie rozmawiają na temat początków Stanów Zjednoczonych. Przypominają sobie najważniejsze wydarzenia i osoby związane z powstaniem USA i uchwaleniem konstytucji. Na koniec wybrana osoba podsumowuje rozmowę.

Faza realizacyjna

1. Podział zespołu klasowego na trzy grupy. Każda zapoznaje się z treścią sekcji „Przeczytaj” i w dostępnych źródłach wyszukuje informacji na temat:
grupa 1 – władza ustawodawcza,
grupa 2 – władza wykonawcza,
grupa 3 – władza sądowa.
2. Uczniowie w swoich zespołach wykonują mapy myśli, żeby zilustrować przydzielone zagadnienia. Następnie grupy przedstawiają wyniki pracy na forum klasy. Inni uczniowie zadają pytania i robią notatki.
3. Dyskusja na temat relacji między poszczególnymi władzami. Uczniowie charakteryzują mechanizm *checks and balance*. Zwracają także uwagę na zasady federalizmu i trójpodziału władzy. Mogą posłużyć się schematem umieszczonym w sekcji „Przeczytaj”. Na koniec wybrana osoba podsumowuje dyskusję.
4. Praca z audiobookiem. Po zapoznaniu się z materiałem uczniowie w parach wykonują ćwiczenie 1 do multimedium. Swoje odpowiedzi porównują z odpowiedziami innych par.
5. Dyskusja: „Amerykański system dwupartyjny czy polski wielopartyjny – w którym partie polityczne łatwiej uzyskują poparcie wyborców?”. Wnioski zapisywane są w ćwiczeniu 2 do multimedium.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia 7–8. Wspólne omówienie odpowiedzi.
2. Uczniowie wypowiadają się na temat swojego zaangażowania w zajęcia. Wybrany osobom nauczyciel wystawia ocenę.

Praca domowa:

Wykonaj pozostałe ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki, (tłum.) Andrzej Pułło, 2002 r.,
libr.sejm.gov.pl.

Współczesne systemy polityczne, (red.) Marek Żmigrodzki, Bożena
Dziemidok-Olszewska, Warszawa 2013.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Audiobook może służyć do przygotowania własnej prezentacji na temat systemu dwupartyjnego w USA.